

LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJA

MOTYVUOTA IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJOS IR EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJOS VALDYMO SRIČIAI PRISKIRTŲ ĮSTAIGŲ, VIEŠŲJŲ ĮSTAIGŲ, VALSTYBĖS VALDOMŲ ĮMONIŲ VEIKLOS SRIČIŲ, KURIOSE EGZISTUOJA KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖ, 2020 METŲ ANALIZĖS IR VERTINIMO REZULTATŲ

2021 m. vasario 25 d.

Vilnius

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – KPI) 6 straipsnio 3 dalimi, Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo¹ (toliau – Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašas) 7 punktu, atsižvelgiant į Valstybės ir savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijas², Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijoje (toliau – EIM), įstaigose prie ministerijos, viešosiose įstaigose, kuriose savininko (dalininko) teises ir pareigas įgyvendina Ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – viešosios įstaigos), valstybės įmonėse, kuriose savininko teises ir pareigas įgyvendina Ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – valstybės įmonės), atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas ir parengta motyvuota išvada.

Atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės ir veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymas ir vertinimas nuo 2019 m. III ketv. iki 2020 m. III ketv. pabaigos. Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą Ekonomikos ir inovacijų ministerijoje atliko EIM Teisės departamento Tesisės taikymo ir personalo skyriaus vyriausiasis specialistas, atsakingas už korupcijos prevenciją. Įstaigų prie ministerijos, viešųjų įstaigų, valstybės įmonių veiklos sričių, kuriose egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė, įvertinimą atliko šių institucijų vadovų paskirti atsakingi asmenys.

Korupcijos pasireiškimo tikimybė buvo nustatoma šiose Ekonomikos ir inovacijų ministerijos valdymo srityse:

1. Informacinės visuomenės plėtros programos įgyvendinimo stebėsenos vykdymo.
2. Informacijos apie informacinės visuomenės plėtros procesus kaupimas, analizavimas ir sklaida.
3. CPO LT veiklos vykdant pirkimus pagal kitų perkančiųjų organizacijų įgaliojimus.
4. Uždarnosios akcinės bendrovės „Investicijų ir verslo garantijos“ (toliau INVEGA) veiklos sričių atitiktis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytiems kriterijams.

¹ Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

² Valstybės ir savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 „Dėl Valstybės ar savivaldybių įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“.

1. Veiklos sritis - **Informacinės visuomenės plėtros programos įgyvendinimo stebėsenos vykdymas.**

Informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 metų programos „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“ (toliau – Programa) 26 p. numatyta, kad IVPK yra atsakinga už Programos priede nurodytų Programos įgyvendinimo vertinimo kriterijų faktinių reikšmių stebėseną. Nustatytas konkretus terminas iki kada Programos koordinatoriui (šiuo atveju Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai) turi būti pateikta informacija apie Programos įgyvendinimo vertinimo kriterijų faktinius duomenis. Pažymėtina, kad nustatyta informacijos pateikimo data – „<...ne vėliau kaip iki einamųjų metų vasario 1 d....>“ atitinka Strateginio planavimo metodikos nuostatas, nes informacija apie Programos įgyvendinimą praėjusiais metais turi būti skelbiama kasmet iki kovo 1 d. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos metinėje veiklos ataskaitoje ir pateikta Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai.

IVPK nuostatų 10.1 p., įgyvendinant IVPK veiklos tikslą – įgyvendinant valstybės informacinės visuomenės plėtros politiką ir aptarnaujant šios politikos formavimą ir įgyvendinimą, pavesta atlikti funkciją – „vykdo informacinės visuomenės plėtros programos įgyvendinimo stebėseną...>“. Šios funkcijos atlikimas numatytas atsakingo IVPK skyriaus nuostatuose ir šio skyriaus atsakingų darbuotojų pareigybių aprašymuose. Yra numatytas aiškus pavaldumas vykdant informacinės visuomenės plėtros programos įgyvendinimo stebėseną: skyriaus vedėjas koordinuoja informacinės visuomenės plėtros programos įgyvendinimo stebėsenos atlikimą, atsakingi darbuotojai atlieka informacinės visuomenės plėtros programos įgyvendinimo stebėseną.

Programoje nėra nustatytos detalesnės informacijos, kurių IVPK įpareigotas pateikti Programos koordinatoriui, rinkimo, rengimo ir teikimo tvarkos. Atsižvelgiant į tai, kad už Programos įgyvendinimo vertinimo kriterijų reikšmių suskaičiavimą pagal savo kompetenciją atsakingos įvairios institucijos, IVPK direktoriaus įsakymu patvirtintas Informacinės visuomenės plėtros vertinimo kriterijų reikšmių surinkimo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas). Šiame Apraše pateiktas Informacinės visuomenės plėtros vertinimo kriterijų reikšmių skaičiavimo aprašymas, kuriame išvardinti Programos vertinimo kriterijai, nurodant vertinimo kriterijaus pavadinimą, tipą, vertinimo kriterijų skaičiavimo būdą, pagal kurį (-iuos) atliekamas vertinimo kriterijaus skaičiavimas, pagrindines sąvokas ir už vertinimo kriterijų statistinių rodiklių surinkimą atsakingas valstybės institucijas ir įstaigas. Aprašas aktualizuotas pagal atliktus Programos pakeitimus.

Apraše nustatyta, kad Programos statistinių rodiklių pokyčių įvertinimo rezultatų pagrindu parengta statistinė informacija skelbiama IVPK interneto svetainėje www.ivpk.lrv.lt. Patikrinus, ar minėta informacija skelbiama interneto svetainėje, nustatyta, kad IVPK interneto svetainės skiltyje „Informacinės visuomenės statistika“ skelbiama minėta informacija: šią sritį reglamentuojantys teisės aktai ir parengta atitinkamų metų Programos vertinimo kriterijų pokyčių įvertinimo ataskaita ir vertinimo kriterijų palyginamumas. Taip pat nustatyta, kad papildomai informacija apie Programos vertinimo kriterijų faktines reikšmes viešai skelbiama IVPK Statistikos portale <http://statistika.ivpk.lt/ivp-programa>.

Vertinant kaip surenkama iš kitų institucijų informacija apie faktines Programos vertinimo kriterijų reikšmes, nustatyta, kad kiekvienų metų pradžioje kiekvienai atsakingai institucijai yra išsiunčiamas raštas su prašymu pateikti informaciją apie vertinimo kriterijų faktines reikšmes, tokiu būdu užtikrinant savalaikį informacijos, reikalingos vertinimui, pateikimą. Nustatyta, kad kai kurios atsakingos institucijos visiškai neteikia informacijos. Šis informacijos nepateikimo faktas yra pažymimas atitinkamų metų Programos vertinimo kriterijų pokyčių įvertinimo ataskaitoje, kad Programos koordinatorius žinotų ir galėtų imtis reikalingų veiksmų.

Nustatyta, kad Programos vertinimo kriterijų pokyčių įvertinimo ataskaita už 2019 m. parengta ir pateikta Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai 2020 m. sausio 31 d. raštu Nr. S-48(2020), t. y. laiku, laikantis teisės aktuose nustatytų terminų.

Atsižvelgiant į tai, kad nenustatyta teisinio reglamentavimo trūkumų, korupcijos pasireiškimo tikimybės rizika šioje veiklos srityje yra maža.

2. Veiklos sritis - Informacijos apie informacinės visuomenės plėtros procesus kaupimas, analizavimas ir sklaida.

IVPK nuostatų 10.1 p., įgyvendinant IVPK veiklos tikslą – įgyvendinant valstybės informacinės visuomenės plėtros politiką ir aptarnaujant šios politikos formavimą ir įgyvendinimą, pavesta atlikti funkciją – „...kaupia, analizuoja ir skleidžia informaciją apie informacinės visuomenės plėtros procesus“. Šios funkcijos atlikimas numatytas IVPK skyriaus nuostatuose ir šio skyriaus atsakingų darbuotojų pareigybių aprašymuose. Yra numatytas aiškus pavaldumas vykdant informacijos apie informacinės visuomenės plėtros procesus, jų valdymo ir planavimo tendencijas Lietuvoje ir pasaulyje rinkimą, analizę ir sklaidą: skyriaus vedėjas organizuoja informacijos apie informacinės visuomenės plėtros procesus, jų valdymo ir planavimo tendencijas Lietuvoje ir pasaulyje rinkimo, analizės ir sklaidos atlikimą, atsakingi darbuotojai atlieka informacijos apie informacinės visuomenės plėtros procesus, jų valdymo ir planavimo tendencijas Lietuvoje ir pasaulyje rinkimą, analizę, palyginimą ir sklaidą.

Siekiant užtikrinti tinkamą ir savalaikį informacijos apie informacinės visuomenės plėtros procesus skelbimą IVPK interneto svetainėje, paskirtas atsakingas asmuo už interneto svetainės priežiūrą, tvarkymą ir administravimą. Skelbiama informacija derinama su IVPK administracijos padalinių vadovais. IVPK direktoriaus 2019 m. vasario 12 d. įsakymu Nr. T-8 patvirtintas IVPK svetainės turinio valdymo sistemos naudotojų sąrašas. Įvertinus naudotojų sąrašą, nustatyta, kad dalis naudotojais nurodytų darbuotojų IVPK jau nebedirba. Taip pat atsižvelgiant į tai, kad 2020 m. atlikus IVPK restruktūrizavimą, neliko dalies skyrių, taip pat Valstybės informacinių technologijų paslaugų departamentas pildomas naujais žmogiškaisiais ištekliais, tikslinga iš naujo įvertinti IVPK interneto svetainėje skelbiamas veiklos sritis ir atnaujinti IVPK interneto svetainės turinio valdymo sistemos naudotojų sąrašą.

Vertinant IVPK interneto svetainės atitikimą Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobiliosioms programoms aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. 480, reikalavimams, pagal 2019 m. atliktą tyrimą, IVPK interneto svetainė atitinka 97 proc. keliamų reikalavimų. Vertinant nustatyta, kad IVPK interneto svetainė neatitinka pritaikymo neįgaliesiems reikalavimų. Šiuo metu IVPK įgyvendina Europos Sąjungos lėšomis finansuojamą projektą, kurio metu bus modifikuotas centralizuotas vyriausybės valdymo srities įstaigų portalas „Mano vyriausybė“ ir visos į portalą perkeltos įstaigų interneto svetainės, tame tarpe ir IVPK interneto svetainė, atitiks prieinamumo reikalavimus (tame tarpe ir pritaikymo neįgaliesiems reikalavimus).

Siekiant užtikrinti nepertraukiamą ir tinkamą portalo „Mano vyriausybė“ veikimą, įsigyotos priežiūros ir modifikavimo paslaugos.

Statistinė informacija apie informacinės visuomenės plėtros procesus kaupiama Informacinės visuomenės plėtros informacinėje sistemoje (toliau – IVPSIS). IVPSIS paskirtis - automatizuoti informacinės visuomenės plėtros statistikos rodiklių, informacinės visuomenės plėtros politikos įgyvendinimo priemonių stebėseną. IVPSIS duomenys ir informacija yra vieši ir skelbiami IVPK interneto svetainėje <http://statistika.ivpk.lt/>. IVPSIS duomenys fiziniams ir juridiniams asmenims teikiami neatlygintinai.

IVPSIS skelbiami duomenys: IVPK statistiniai duomenys apie informacinės visuomenės plėtrą, Lietuvos statistikos departamento ir Ryšių reguliavimo tarnybos duomenys statistiniai duomenys apie informacinių ir ryšių technologijų plėtrą. Taip pat skelbiama statistinė informacija apie Informacinės visuomenės plėtros 2014-2020 metų programos „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“ įgyvendinimą bei parengtos metinės informacinės visuomenės plėtros apžvalgos. Vertinamuoju laikotarpiu buvo skelbiama aktuali statistinė informacija apie informacinės visuomenės plėtrą.

Siekiant užtikrinti nepertraukiamą ir tinkamą IVPSIS veikimą, įsigyotos IVPSIS techninės priežiūros paslaugos.

Įvertinus nustatytus teisinio reglamentavimo trūkumus, korupcijos pasireiškimo tikimybės rizika šioje veiklos srityje yra maža.

3. Veiklos sritis - CPO LT veiklos vykdant pirkimus pagal kitų perkančiųjų organizacijų įgaliojimus.

Atlikus CPO LT veiklos sričių analizę nustatyta, kad CPO LT veiklos sritis, kurioje korupcijos pasireiškimo tikimybė yra didelė, išlieka CPO LT vykdant pirkimus pagal kitų perkančiųjų organizacijų įgaliojimus.

Minėta CPO LT veiklos sritis vertintina darant prielaidą, kad tam tikri įstaigos veiklą veikiantys išoriniai ir (ar) vidiniai, ir (ar) individualūs rizikos veiksniai sudarys galimybes atsirasti korupcijai.

Šioje srityje analizuoti:

1. teisinio reglamentavimo trūkumai CPO LT patvirtintuose teisės aktuose;
2. teisės aktų įgyvendinimo CPO LT viešųjų pirkimų, vykdomų pagal kitų perkančiųjų organizacijų įgaliojimus, veiklos aspektai;
3. praktinis viešųjų pirkimų vykdymas CPO LT ir siekis nustatyti galimus korupcijos pasireiškimo veiksnius;
4. galimybė įvertinti korupcijos apraišką, riziką ir jos veiksnius mažinančias priemones;
5. CPO LT elektroninio katalogo naudotojų (perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų) apklausų duomenys siekiant išsiaiškinti galimas korupcijos apraiškas ir jas užkardyti;
6. CPO LT darbuotojų apklausos duomenys siekiant išsiaiškinti institucijos darbuotojų tolerancijos korupcijai apraiškoms lygį, prevenciškai jį įvertinti ir stabdyti galimas korupcijos apraiškas.

Per analizuojamąjį laikotarpį CPO LT viešuosiuose pirkimuose nebuvo užfiksuota Korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnyje nurodytų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atvejų.

Vertinant CPO LT pirkimų vykdomų kitų perkančiųjų organizacijų naudai, sritį, kuriai priskirtini ir CPO LT vykdomi viešieji pirkimai pagal kitų perkančiųjų organizacijų įgaliojimus, buvo analizuojami viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai bei šiuos teisės aktus įgyvendinantys poįstatyminiai teisės aktai, taip pat šioje srityje CPO LT priimti vidaus dokumentai.

Atliekant korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą vykdomuose viešuosiuose pirkimuose pagal kitų perkančiųjų organizacijų įgaliojimus buvo nustatyta, kad CPO LT viešųjų pirkimų procesas vykdomas remiantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu, lydinčiais poįstatyminiais teisės

aktais, taip pat CPO LT vykdomų viešųjų pirkimų tvarkos taisyklėmis, patvirtintomis CPO LT direktoriaus 2020 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. 3V-57 (toliau – CPO LT pirkimų tvarkos taisyklės). Viešuosius pirkimus pagal kitų įstaigų įgaliojimus vykdo CPO LT direktoriaus įsakymais sudaromos viešųjų pirkimų komisijos arba pirkimo organizatoriai. Viešųjų pirkimų komisijos savo darbe vadovaujasi darbo reglamentu, patvirtintu CPO LT direktoriaus 2017 m. rugpjūčio 7 d. įsakymu Nr. 3V-116.

Viešieji pirkimai pagal perkančiųjų organizacijų įgaliojimus CPO LT organizuojami, vadovaujantis patvirtinta pirkimų proceso eiga, kurioje numatomi kiekvieno pirkimo etapo atsakingi vykdytojai, jų kompetencija, terminai. Šiam procesui paprastinti ir sisteminti buvo pasitelkta viešųjų pirkimų planavimo ir vykdymo platforma EcoCost (toliau – EcoCost arba Pirkimų valdymo sistema), kuri automatizuoja duomenų surinkimą, jų sisteminimą ir apdorojimą. Ji apima šiuos procesus:

1. metinio poreikio surinkimo ir pirkimų planavimo;
2. pirkimo inicijavimo ir vykdymo;
3. pirkimo sutarčių vykdymo stebėsenos.

CPO LT viešųjų pirkimų pagal kitų perkančiųjų organizacijų įgaliojimus procesas pradedamas metiniu pirkimų poreikio surinkimu ir planavimu. Įstaigos, įgaliojusios CPO LT atlikti pirkimus, ne vėliau, kaip iki einamųjų kalendorinių metų gruodžio 15 dienos, Pirkimų valdymo sistemos priemonėmis pateikia informaciją apie poreikį įsigyti prekių, paslaugų ar darbų ateinančiais kalendoriniais metais, užpildydamos pirkimo poreikio pateikimo formą. Įgaliojimą suteikusios įstaigos, prieš pateikdamos informaciją apie poreikį įsigyti prekių, paslaugų ar darbų Pirkimų valdymo sistemos priemonėmis, vadovaudamosi Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodika⁸, nustatydamos pirkimo vertę, privalo remtis skaičiuojamosiomis kainomis, panašių pirkimų praktika, rinkos ir kitais tyrimais. Ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų nuo pirkimų poreikio gavimo, parengia ir pateikia viešųjų pirkimų plano projektą įgaliojimą suteikusiai perkančiajai organizacijai. Sudarydama viešųjų pirkimų planų projektus, CPO LT įvertina ar pirkimai gali būti atliekami iš centrinės perkančiosios organizacijos CPO LT elektroninio katalogo⁹, kaip nurodyta Viešųjų pirkimų įstatymo 82 straipsnyje, taip pat, nustatydama pirkimo pradžią ir pirkimo būdą, įvertina įgaliojimą atlikti pirkimus suteikusių skirtingų perkančiųjų organizacijų panašių pirkimų apjungimo galimybę. Pirkimų, vykdomų CPO LT elektroniniame kataloge, specifika yra ta, kad didžioji dalis procedūrų yra atliekama informacinėse sistemose, kuriose eliminuojamas žmogiškasis veiksnys, didžiausia korupcijos tikimybė.

Pažymėtina, kad toks pirkimų planavimo procesas užtikrina didesnę skaidrumą, nes perkančiųjų organizacijų pateiktą informaciją papildomai peržiūri CPO LT darbuotojai. Taip užtikrinama, kad toms pačioms prekėms, paslaugoms ar darbams būtų priskiriami tie patys BVPŽ kodai, kad pirkimai būtų atliekami CPO LT katalogo priemonėmis (tais atvejais kai perkamos paslaugos, prekės ar darbai yra CPO LT kataloge), taip pat, esant galimybei, konsoliduojami skirtingų perkančiųjų organizacijų pirkimai, dėl ko sumažėja atliekamų procedūrų skaičius, o dėl masto ekonomijos perkančiosios organizacijos reikiamas prekes ar paslaugas gali įsigyti mažesnėmis kainomis¹⁰.

Pirkimų planavimą atliekant Pirkimų valdymo sistemos EcoCost priemonėmis sumažėja klaidų tikimybė, nes sistema automatiškai (be specialisto įsikišimo) grupuoja pirkimus pagal BVPŽ kodus, skaičiuoja pirkimų vertes, rekomenduoja pirkimų būdus ir signalizuoja, jeigu parinktas pirkimo būdas viršija maksimalią šiam būdai leidžiamą pirkimo vertę. EcoCost yra elektroninis įrankis, kurio

pagalba sumažinamas žmogiškasis veiksnys, kuris, kaip jau minėta, traktuotinas kaip viena iš esminių priežasčių korupcijai atsirasti.

Taip pat pažymėtina, kad, patvirtinus įgaliojimus suteikusių perkančiųjų organizacijų planus, viešai yra skelbiamos pirkimų suvestinės. Informacijos apie numatomus vykdyti viešuosius pirkimus skelbimas vertintinas kaip vienas iš korupcijos rizikos mažinimo bei veiklos skaidrumo užtikrinimo veiksnių, sudarančių prielaidas ne tik susipažinti su skelbiama informacija, bet ir kontroliuoti vykstančius procesus.

CPO LT pirkimų tvarkos taisyklėse numatyta, kad viešuosius pirkimus pagal kitų įstaigų įgaliojimus vykdo ir atlieka:

1. CPO LT vadovo sudaryta pirkimo komisija – tarptautiniams ir supaprastintiems pirkimams (išskyrus mažos vertės pirkimai, nurodyti 2 punkte);

2. Pirkimo organizatoriai:

2.1. mažos vertės pirkimus, atliekamus neskelbiamos apklausos būdu;

2.2. nesudėtingus, nedidelio rizikingumo, mažos vertės pirkimus, atliekamus skelbiamos apklausos būdu, CPO LT skyrių vadovų sprendimu.

Didžiąją dalį skelbiamos apklausos būdu atliekamų mažos vertės pirkimų vykdančiai komisijai, o ne pirkimo organizatoriui, mažėja vienasmeniškai priimamų sprendimų, o tai, savo ruožtu, taip pat mažina korupcijos riziką. Komisija ir pirkimų organizatoriai priima visus esminius pirkimų procedūrų sprendimus, vykdo jiems pavestus procedūrinius veiksmus, bendrauja su tiekėjais pirkimo procedūrų metu iki pirkimo sutarties sudarymo. Atskiriems pirkimams arba atskirų rūšių prekių, paslaugų ar darbų pirkimams vykdyti CPO LT gali būti sudaromos atskiros komisijos. Komisijos darbe gali dalyvauti ir ekspertai, pasirašę nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą. Komisija dirba pagal CPO LT direktoriaus patvirtintą darbo reglamentą. Visi minėti asmenys turi būti nepriekaištingos reputacijos ir savo funkcijas gali pradėti vykdyti tik po to, kai pasirašo nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą. Komisijos nariai, pirkimų organizatoriai, ekspertai pirkimo procedūrose gali dalyvauti tik Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai teisės aktų nustatyta tvarka pateikę privačių interesų deklaracijas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 22 straipsnio 1 dalies nuostatomis CPO LT direktoriaus 2019 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 3V-215 patvirtintas CPO LT darbuotojų viešųjų ir privačių interesų derinimo tvarkos aprašas, kuriame numatyta privačių interesų deklaracijų pateikimo tvarka ir kontrolė.

Pažymėtina, kad CPO LT vykdydama centralizuotus viešuosius pirkimus ir pirkimus pagal kitų, skirtingas funkcijas vykdančių perkančiųjų organizacijų įgaliojimus, vykdo daug specializuotų viešųjų pirkimų, todėl korupcijos pasireiškimo tikimybė didėja. Atsižvelgiant į perkančiųjų organizacijų skirtingus veiklos tikslus, mažai tikėtinas visiškai tapačių produktų poreikis. Komisijos nariai ar organizatoriai negali išmanyti visų sričių, todėl net ir taikant papildomas vidaus kontrolės procedūras (pvz., peržiūrint ir viešinant technines specifikacijas) ne visais atvejais įmanoma tinkamai įvertinti, ar jos surašytos, nepažeidžiant teisės aktų reikalavimų. Nuo 2020 m. sausio pirmos dienos pakeistoje CPO LT struktūroje, atsižvelgiant į 2019 m. Kovos pasireiškimo tikimybės nustatyme pateiktą rekomendaciją „2. dažniau pasitelkti ekspertus techninių specifikacijų peržiūroms, vertinimams;“, struktūriniuose padaliniuose, pagal pirkimo objektą vykdančiuose centralizuotus viešuosius pirkimus ir pirkimus pagal kitų perkančiųjų organizacijų įgaliojimus, yra numatyta po

vieną Eksperto pareigybę¹¹. Tokiu būdu CPO LT turi platesnes galimybes telktis ekspertines kompetencijas, tačiau dėl pirkimų skaičiaus ir net ir segmentuoto pirkimo objekto sudėtingumo ir įvairovės, nepakankamas. Vertinant tai, kad net ir pagal pirkimo objekto rūšiavimą pirkimų vykdymo skyrių kompetencijų spektras yra labai platus, ekspertų skaičius konkrečiame pirkimų vykdymo skyriuje turėtų būti didesnis. Taip pat, siekiant, kad galimas korupcijos apraiškas užkardyti dar techninės specifikacijos ir kvalifikacinių reikalavimų tikrinimo etape, turėtų būti dažniau pasitelkiami išorės nepriklausomi objekto ekspertai.

Vykdamas pirkimus pagal kitų perkančiųjų organizacijų įgaliojimus, pirkimuose, kuriuose būtinos ekspertinės žinios, į Viešųjų pirkimų komisijas yra įtraukiami CPO LT įgaliojusių institucijų darbuotojai-ekspertai, tokiu būdu pirkimų iniciatoriai sutelkia savo ekspertines žinias ir pirkimų vykdymo procese, tačiau išlieka nešališko ekspertinio vertinimo poreikis. Vertinant per pastaruosius kelis mėnesius išaugusių teisminių ginčų (8 bylos) objektus akivaizdu, kad daugumos jų pagrindas yra galimai nekokybiškai parengtos techninės specifikacijos ir jų ekspertinis vertinimas.

Siekiant ateityje sklandžiai vykdyti pirkimus, kurių objektų techninių specifikacijų parengimui ir įvertinimui reikalingos ekspertinės kompetencijos, būtina didinti ir CPO LT darbuotojų dalykinę žinias, ugdyti jų profesinį potencialą. Pažymėtina, kad taip pat svarbu skirti dėmesį ir vystyti įgaliojimus teikiančių institucijų pirkimų iniciatorių techninių specifikacijų rengimo ir kvalifikacinių reikalavimų nustatymo žinias.

CPO LT pirkimų tvarkos taisyklėse yra numatytos ir papildomos vidaus kontrolės priemonės ir procedūros, mažinančios korupcijos pasireiškimo tikimybę:

1. Viešuosius pirkimus vykdyti laikantis lygiateisiškumo, nediskriminavimo, skaidrumo, abipusio pripažinimo ir proporcingumo principų, konfidencialumo ir nešališkumo reikalavimų, siekiant įsigyti įstaigai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas bei užtikrinant, kad vykdamas pirkimo sutartis būtų laikomasi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų;
2. techninėje specifikacijoje užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų;
3. techninių specifikacijų projektus rengti ir skelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, o dėl šių projektų gautas pastabas ir pasiūlymus įvertinti iki pirkimo;
4. įstaigai, teisės aktų nustatyta tvarka, suinteresuotiems asmenims teikti informaciją apie pirkimus, pirkimų procedūrų ataskaitas ir sudarytas sutartis;
5. pasiūlymus nagrinėti ir vertinti konfidencialiai, nedalyvaujant pasiūlymus pateikusių tiekėjų atstovams;
6. Tiekėjų pretenzijas nagrinėti ne pirkimo organizatoriui ar pirkimo komisijai, o atskirai CPO LT direktoriaus 2017 m. gruodžio 8 d. įsakymu Nr. 3V-222 sudarytai pretenzijų nagrinėjimo komisijai, taip siekiant didesnio skaidrumo ir objektyvumo.
7. sudarant pirkimo sutartį nekeisti galutinio pasiūlymo kainos, taip pat pirkimo dokumentuose bei pasiūlyme nustatytų sąlygų.
8. atliekant mažos vertės pirkimus neskelbiamos apklausos būdu, kai pirkimo vertė viršija 3000 Eur be PVM, pirkimų organizatorius turi ne mažiau kaip 5 tiekėjus apklausti raštu, nors Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas visai atvejais leidžia žodžiu apklausti vieną tiekėją.

Viešinant informaciją apie vykdomus viešuosius pirkimus papildomai kontroliuojami viešųjų pirkimų vykdymo procesai, nes didėja tikimybė, kad tiekėjai, pastebėję teisės aktų reikalavimų

neatitinkančias viešojo pirkimo technines sąlygas, informuos viešuosius pirkimus kontroliuojančius subjektus ir jie įgyvendins papildomas viešųjų pirkimų vidaus kontrolės priemones.

Vadovaujantis 2020 m. kovo 31 d. Viešosios įstaigos CPO LT direktoriaus įsakymu Nr. 3V-199 buvo patvirtinta Viešosios įstaigos CPO LT kovos su korupcija 2020-2022 metų programa (toliau – Programa), kurios priemonių plano 1 uždavinio „Didinti CPO LT veiklos viešumą“ 1 punkte numatyta, kad CPO LT darbuotojams nustatyta pareiga CPO LT internetinės svetainės elektroniniame kalendoriuje žymėti susitikimus su CPO LT veikla suinteresuotais asmenimis¹². Šia priemone siekiama didinti CPO LT viešumą ir korupcijos rizikos mažinimo tiesioginiame kontakte su suinteresuotais asmenimis.

Programos priemonių plano 3 uždavinio „Užtikrinti korupcijos prevencijos reikalavimų įgyvendinimą“ 6 punkte numatyta atlikti CPO LT darbuotojų apklausą siekiant nustatyti ir įvertinti CPO LT veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė. 2020 m. rugsėjo 30 d. CPO LT darbuotojų buvo prašoma anonimiškai užpildyti „CPO LT darbuotojų tolerancijos korupcijai anoniminę apklausą“.

Apklausa skirta išsiaiškinti galimą korupcijos tikimybę profesinėje veikloje. Jos tikslas buvo nustatyti, ar pasitaiko korupcijos apraiškų bendradarbiaujant su tiekėjų ar pirkimus vykdyti įgaliojusių perkančiųjų organizacijų atstovais. Įvertinus respondentų atsakymus svarbu pastebėti, kad didžioji jų dauguma atsakė nekontaktuojantys su išorės atstovais ir nejaučiantys tiesioginio ar netiesioginio poveikio profesiniams sprendimams, ar galimų protekcijos apraiškų. Todėl darytina išvada, kad korupcinių tikslų siekiantys subjektai neturi galimybių (protegavimu ar dovanomis) daryti poveikį CPO LT darbuotojams. Absoliuti dauguma respondentų taip pat nurodė savo ir kolegų darbe nepastebintys galimų korupcijos apraiškų. Taip pat vienareikšmiškai nurodė, kad jas pastebėję kreiptųsi į CPO LT direktorių arba atsakingą už CPO LT korupcijos prevencijos ir kontrolės vykdymą asmenį. Apklausa rezultatai parodė aukštą respondentų savivertę: jie save identifikuoja kaip nepaperkamus, nepasiduodančius provokacijoms darbuotojus, kurių neįmanoma paveikti ir įtraukti į korupcinius veiksmus. Tvirti vidiniai įsitikinimai ir jų deklaravimas profesinėje srityje yra labai svarbūs siekiant formuoti stiprią, tvarią ir korupcijai atsparią darbinę aplinką kolektyve, kai kiekvienas jos narys žino, kad tokio pobūdžio veikla yra netoleruojama.

Apklausa dar kartą patvirtino išvadą, kad didžiausia korupcijos apraiškų pasireiškimo rizika yra susijusi su techninių specifikacijų projektais ir reikalavimais tiekėjų kvalifikacijai, kuriuos CPO LT teikia ją įgaliojusios vykdyti viešąjį pirkimą perkančiosios organizacijos. 13,3 proc. respondentų tvirtina, kad „dažnai pastebiu, kad techninė specifikacija galėtų būti pritaikyta tik vienam tiekėjui“, o 40 proc. nurodo, kad „turi tokių įtarimų“. CPO LT vykdydama viešąjį pirkimą kitos perkančiosios organizacijos vardu, turi siekti, kad tiekėjams būtų sudarytos vienodos, lygiavertės varžymosi sąlygos ir užtikrintas maksimalus proceso skaidrumas. Eliminuoiant šią grėsmę, tikslinga būtų, kad visas iš perkančiųjų organizacijų gaunamos pirkimų techninės specifikacijas ir kvalifikacinius reikalavimus tiekėjams papildomai vertintų nešališkas specialių ekspertinių kompetencijų specialistas.

Atlikta CPO LT elektroninio katalogo naudotojų (tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų) analogiška apklausa taip pat identifikavo panašias korupcijos pasireiškimo grėsmes, susijusias ne tiek su tiesiogine CPO LT veikla, bet su viešųjų pirkimų subjektų (perkančiųjų organizacijų), įgaliojančių CPO LT atlikti pirkimus už juos, sprendimais. Pavyzdžiui, tiekėjai nurodo, kad didžiausia korupcijos rizika yra atliekant rinkos analizę ir namų darbus (22,6 proc.) bei nustatant pirkimo poreikius (29 proc.), kas yra tiesioginė perkančiosios organizacijos prerogatyva.

CPO LT, atsižvelgdama į apklausų rezultatus, įgyvendindama Programą, turėtų orientuotis į perkančiųjų organizacijų kompetencijų ugdymą, siekiant profesionalaus ir kokybiško dokumentų, kurių pagrindu bus vykdomos viešųjų pirkimų procedūros, rengimo.

Diegiant ir stiprinant antikorupcinį švietimą ir CPO LT darbuotojų atsparumą korupcijai Programos priemonių plano 3 uždavinio „Užtikrinti korupcijos prevencijos reikalavimų įgyvendinimą“ 9 punktu, kuriame numatyta iki 2020 m. gruodžio 31 d. parengti ir patvirtinti CPO LT skaidraus elgesio dokumentaciją:

- CPO LT darbuotojo elgesio, susidūrus su neteisėtu atlygiu, dovanomis rekomendacijas;
- CPO LT darbuotojo gautų dovanų, reprezentacijai skirtų dovanų perdavimo, įvertinimo, apskaitos ir saugojimo tvarkos aprašą.

Atlikus korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą CPO LT vykdomų viešųjų pirkimų srityje nustatyta, kad yra priimti visi teisės aktų įgyvendinimui reikalingi teisės aktai. Patvirtintuose CPO LT viešuosius pirkimus reglamentuojančiuose teisės aktuose numatyta sprendimų priėmimo tvarka yra skaidri, o vidaus kontrolės sistema veikia tinkamai.

Siūlomos korupcijos riziką mažinančios priemonės CPO LT vykdomų viešųjų pirkimų pagal perkančiųjų organizacijų įgaliojimus srityje:

1. organizuoti mokymus viešųjų pirkimų procedūras atliekantiems darbuotojams viešųjų bei privačių interesų derinimo bei korupcijos prevencijos temomis;
2. organizuoti vidinius ir/ arba išorinius mokymus viešųjų pirkimų procedūras atliekantiems darbuotojams dalykinių žinių ugdymo temomis;
3. organizuoti vidinius ir/ arba išorinius mokymus įgaliojusių institucijų iniciatoriams techninių specifikacijų rengimo temomis;
4. inicijuoti CPO LT struktūros papildymą naujomis Ekspertų pareigybėmis;
5. dažniau pasitelkti išorės nepriklausomus ekspertus techninių specifikacijų peržiūroms, vertinimams;
6. parengti metodines priemones (video-vaizdinės instrukcijos, standartinės formos), kurios padėtų paprasčiau parengti ir vėliau vertinti technines specifikacijas;
7. plėtoti ir taikyti savikontrolės sistemas, kurių tikslas – identifikuoti aplinkybes, lemiančias ar galinčias lemti piktnaudžiavimo atvejus įstaigoje ir identifikuoti bei įgyvendinti tokių atvejų prevencijos priemones.

CPO LT, siekdama vykdyti skaidrią ir korupcijos apraiškoms atsparią veiklą, glaudžiai bendradarbiauja su Specialiųjų tyrimų tarnybos atstovais, kurie periodiškai atvyksta ir CPO LT darbuotojams vykdo antikorupcinio švietimo mokymus.

Atlikus korupcijos pasireiškimo tikimybės tyrimą nustatyta, kad pagrindiniai įrankiai, kuriuos CPO LT telkiasi kovoje su korupcija, yra tikslus ir aiškus veiklos procesų reglamentavimas, jų kontroliavimas vidiniais teisės aktais, vykdomų procedūrų, sprendimų skaidrumas, viešumas ir antikorupcinis švietimas įstaigoje.

4. Veiklos sritis - Uždarnosios akcinės bendrovės „Investicijų ir verslo garantijos“ (toliau INVEGA) veiklos sričių atitiktis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytiems kriterijams.

Vertinimo metu buvo nustatyta INVEGOS veiklos sričių atitiktis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytiems kriterijams pildant INVEGOS veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo klausimą. Atlikus vertinimą nustatyta:

1. INVEGOS veikla neatitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 1 punkte numatyto kriterijaus – „Padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika“, nes vertinamuoju laikotarpiu INVEGOJE korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos faktų ar apraiškų nenustatyta.

2. INVEGOS veikla iš dalies atitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 punkte numatytą kriterijų – „Pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas“. Pagrindinė INVEGOS veikla nėra kontrolės ar priežiūros vykdymas, tačiau vykdant įstatuose nurodytas veiklas ir vadovaudamasis priemonių administravimą reglamentuojančiais teisės aktais bei atitinkamų priemonių procedūrų vadovais, INVEGOS Kokybės ir rizikos valdymo skyrius atlieka įgyvendinamų priemonių patikrinimus: 1) visuotinės dotacijos: projektų tinkamų finansuoti išlaidų patvirtinimo dokumentų tikrinimą ir projektų patikrų vietoje vykdymą; 2) finansinių priemonių: atrankines patikras. Vykdant garantijų teikimo veiklą INVEGA atlieka tyrimą dėl finansų įstaigos įvykdytų įsipareigojimų pagal jai suteiktą garantiją ir priima sprendimą dėl garantijos išmokos mokėjimo.

3. INVEGOS veikla neatitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 punkte numatyto kriterijaus – „Atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti“. INVEGOJE detaliam aprašytos darbuotojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė.

4. INVEGOS veikla neatitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 4 punkte numatytą kriterijų – „Veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu“. INVEGOS įstatuose nustatytus veiklos objektai nėra susiję su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu.

5. INVEGOS veikla iš dalies atitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 5 punkte numatytą kriterijų – „Daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo“. INVEGA savarankiškai priima sprendimus, susijusius su įmonės turto valdymu, naudojimu, disponavimu juo ir viešaisiais pirkimais. INVEGA vykdydama pirkimus vadovaujasi INVEGOS viešųjų pirkimų organizavimo tvarka, INVEGOS viešųjų pirkimų komisijos darbo reglamentu ir kitais viešuosius pirkimus reglamentuojančiais vidaus ir išorės teisės aktais.

INVEGA teikia individualias garantijas, įgyvendina rizikos kapitalo investavimo priemones (vykdo rizikos kapitalo fondų valdytojų atrankos proceso organizavimą), įgyvendina finansines priemones (taip pat atlieka finansų įstaigų atranką), administruoja visuotinių dotacijų priemones (atlieka projektų vertinimą ir priima sprendimus dėl finansavimo skyrimo).

6. INVEGOS veikla neatitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 6 punkte numatyto kriterijaus – „Naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti

informacija“. INVEGOJE pagal jos atliekamas funkcijas nenumatytas įslaptintos informacijos gavimas ir naudojimas.

7. INVEGOS veikla neatitinka Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 7 punkte numatyto kriterijaus – „Anksčiau atlikus korupcijos rizikos analizę, buvo nustatyta veiklos trūkumų“. Specialiųjų tyrimų tarnyba INVEGOJE neatliko korupcijos rizikos analizės.

Atsižvelgus į tai, kad nustatytos INVEGOS veiklos sritys Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 ir 5 punktuose numatytus kriterijus atitinka tik iš dalies ir įvertinus dėl COVID-19 pandemijos metu kilusias rizikas, darytina išvada, kad korupcijos pasireiškimo tikimybė INVEGOJE padidėjo (praėjusio ataskaitinio laikotarpio vertinimu buvo maža).